

Az álcázás hatékonysága

Írta: E. GYEMA ezredes

(Megjelent: a „Til Vooruzsennib Szil” c. folyóirat 1988/3. számában)

Az egyik közelmúltban levezetett harcászati gyakorlaton hozzáértően tevékenykedett annak a harcokocsiegységnek a hadtápjá, ahol G. CSACSAVA tiszt szolgál. A harcokocsizók által vívott védelmi harc körülményei szükségessé tették azt, hogy az ellátó alegységeket két körletben helyezték el. A hadtápszakemberek olyan jól oldották meg feladatukat, hogy még döntnökök is - akik tudták, hogy hol helyezkedik el a hadtáp - nehezen találták meg az alegységeket. A körletek berendezésekor figyelembe vették a terep jellegét, annak az álcázással kapcsolatos lehetőségeit. A műszaki létesítmények majdnem láthatatlanok voltak. A le és feljárókat a taláلكony harcosok zsákutakon rendezték be.

Nagyfokú taláلكonyságról tettek tanúbizonyságot a hadtápszakemberek más esetekben is. Az egyik hegyes - sivatagi terepen tevékenykedő gépkocsi szállító alegység harcosai saját technikájuknak álcázására az egyik közeli bányából használtak fel homokot. A kamuflázs (álcázás) várakozáson felül sikerült. A gépkocsik egybeolvadtak a tereppel.

A csapatok és a katonai objektumok rejtett elhelyezésére, az ellenség dezinformálására egész idő alatt gondot fordítottak. Ezen probléma megoldását lehetővé tévő rendszabályok közül az egyik legfontosabb rendszabály az álcázás.

A korszerű nézetek szerint az álcázás a csapatok harctevékenysége és mindennapi élete biztosításának egyik vállfaja. Az álcázás a rendszabályok összességéből tevődik össze, amelyeket azért kell foganatosítani, hogy a csapatok, különböző objektumok számadatait és elhelyezése állapotát, hadrafoghatóságát illetően valamint életképességük növelésének érdekében megtévesszék az ellenséget. Mindezek a rendszabályok kötelezőek a hadtápalegységek és intézetek számára is, mivel hozzájárulnak harckészültségük megóvásához.

Attól függően, hogy az álcázási rendszabályok milyen felderítő eszközök ellen irányulnak megkülönböztetünk: optikai (fényképezés, televízió és vizuális köztük az elektronikus-optikai műszerek segítségével folytatott figyelés megakadályozása; HŐ (a csapatok hőfelderítő eszközök általi felderítésére és az objektumok hőérzékelő önirányító fejfel felszerelt lövedékek általi megsemmisítésének megakadályozása); rádiólokációs (az ellenség által rádiólokátor és a beszélgetések lehallgatásának segítségével szerzett felderítő információ kizárása v. eltorzítása); hang (lehallgatás, felderítés hang mérési állomásokkal való folytatásának megakadályozása) álcázást.

Az egyes hadtáptagozatokban az egységek és alegységek az anyagi készletek, az oszlopok áthelyezés alatti stb. álcázására különböző álcázási formákat kell alkalmazni. Az egyes formák kiválasztását a terep védősajátosságai, a speciális rendszerített anyag, a helyi anyagok megléte, valamint az álcázás kellő szinten tartásának lehetősége határozza meg. Minden esetben számolni kell azokkal a konkrét felderítő eszközökkel, amelyeknek segítségével az ellenség figyelheti és felderítheti a fontos hadtáp objektumokat.

Az álcázás formái: rejtett álcázás (a hadtápegységek, alegységek és objektumok azok tevékenysége és működése álcázást felfedő ismérveinek kiküszöbölése v. semlegesítése); demonstratív tevékenység (a hadtápegységek és -alegységek áthelyezésének, összpontosításának és tevékenységének szándékos bemutatása tényleges katonai alakulatok igénybevételével azzal a céllal, hogy a szemben álló félnek megtévesztő elképzelése alakuljon ki a parancsnokság harc v. hadművelet alatti szándékairól); imitáció (az ellátóegységek és -alegységek szintek elhelyezési körleteinek berendezése műszaki, rádióelektronikus, füstképző és más technikai eszközök segítségével) stb.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy az egyes hadtápszervek elhelyezését a terep és a természetes akadályok álcázó sajátosságainak, a látási viszonyok korlátozásának, a technikai álcázó eszközök alkalmazásának és az álcázási fegyelem, valamint a széttagolt elhelyezés betartásának útján lehet felfedni.

Az egyik gyakorlaton a hadtáp személyi állománya tevékenységének az ellenség optikai figyelése elleni rejtésére sikeresen alkalmazták pl. a terep álcázó sajátosságait, valamint a speciális védőruhákat, esőgallérokat és álcázó köpenyeket, a technika rejtésére pedig háló- és álcakészleteket, amelyeknek nagy részét közvetlenül az egységeknél és alegységeknél készítették el. Anyaguk a leírt hálók, PVC, papír, különböző szövetek, zsákvászon, zsinog, dróthuzal, furnér, gyékény szolgált. Nagyon jól beváltak a fű, a föld, a hó, a rudak, a rőzsék, a gallyak stb.

Meg kell jegyezni, hogy a háború éveiben a hadtáptintézetek elhelyezésekor széles körben felhasználták a terep álcázó sajátosságait. A tábori raktárak rendszerint fedett helyeken, az olyan rakományok átrakóköreitei pedig mint a lőszer és az üzemanyag erdőszeleken v. erdőben, természetes raktárakban, szurdokokban, magaslatok mögötti lejtőkön stb. helyezkedtek el. Az egyik magasabbegység lóhere földön elhelyezett mozgó raktárába, írta a hadsereg újságot, az ellátó állomásról 20 gépkocsi lőszer érkezett. A gépkocsik lerakása alatt az égbolton fasiszta bombázók jelentek meg. A hadtápszakemberek nem estek pánikba: a földön visszamaradt nyomokat gyorsan beszórták lóherével, a járműveket álcázták, a rakodást abbahagyták, és a raktárban mindenféle mozgást beszüntettek. A repülőgépek körözni kezdtek a mező felett. Egyesek zuhanó repülést hajtottak végre a járművek felett, majd elrepültek.

Nem ilyen volt az üzemanyagszolgálat szakembereinek a helyzete, amikor a gázolajat szállító gépkocsi oszlopnak egy néhány órán keresztül nyílt terepszakaszon kellett haladnia. Függetlenül attól, hogy az út mentén, egy közlekedésre alkalmas, fűvel benőtt padka húzódott, a gépkocsioszlop a megrongált, tönkretett úton haladt. A nagy por következtében a légi ellenség már távolról, minden nehézség nélkül felfedte a járműveket és csapást mért azokra.

A fényálcázás szabályainak betartása a csapatok és a hadtáp tevékenysége megbízható rejtésének egyik legfontosabb feltétele. A gépkocsik jelzőfényeit messziről észre lehet venni. Ezért nem véletlenül álcázzák az alegységeknél gondosan a lámpákat és az

egyéb világító – jelző berendezéseket. Nem lehet nem beszélni a helyiségek belső világításáról sem. Gyakorlatok folyamán a hadtáp elhelyezését gyakran a mértéktelen világítás alapján lehet megállapítani.

Íme egy, ezen követelmények megsértésének kisszámú példái közül. Szakharcászati gyakorlaton a zászlóalj élelemellátó hely egész rendszeren beleillett a terepgyűrődésbe és műszaki vonatkozásban is jól be volt rendezve. A szürkület beálltával azonban azt könnyen fel lehetett ismerni a villanygőz fűzők alapján. Az élelmezési ellátóhely élén álló P. Artjuhov zászlós azt hitte, hogy újított és megkönnyítette a szakácsok munkáját és őszintén csodálkozott, amikor a döntnök megjegyzést tett. Nem nehéz elképzelni, mivel végződhetett volna az ilyen kezdeményezés reális harctevékenységi viszonyok között. Egyes szolgálati személyeknek ritkán jutnak eszükbe a rendelkezésre álló álcázó függönyök, mások meg nem is tudnak arról, hogy ilyenek léteznek.

Pedig a háború éveiben a fényálcázásra nagy gondot fordítottak. Annak szabályait a gépkocsi, vasúti, közúti, vízi, légi szállítóeszközök mozgásakor feltétlenül betartották. A jelzőlámpákat felszerelték elsötétítővel. Különleges esetekben a mozgást teljesen kikapcsolt világítóeszközökkel végezték.

Külön szeretnék foglalkozni a hangálcázással, amit terepfoglalkozások alkalmával gyakran figyelmen kívül hagynak. A vezetők pl. úgy mozgás közben, mint a terepen történő elhelyezéskor használják a hangjelzést akár szükség van arra, akár nincs. Gyakorlatokon az üzemelő dízel-villamos motorok jellegzetes hangja alapján könnyen meg lehet állapítani az egyes hadtápszervek tartózkodási helyét. Ezzel kapcsolatban itt sok pozitív tapasztalatra tettek szert. A hangálcázás betartásának céljából hangtompítókat, hangszűrőket és más berendezéseket alkalmaznak.

A demonstratív tevékenységet, mint az álcázás közvetlenül a hadtápon belüli megvalósításának módját a többieknek ritkábban alkalmazzák. Annak végrehajtása rendszerint az előljáró parancsnokság tervei alapján történik, azzal hogy az ellenségnek hibás elképzelés alakuljon ki a hadtápegységek elhelyezésével, az anyagi készletek felhalmozásával, a tábori raktárak saját csapataink főerőkifejtése irányába rejtésének céljából történő szétbontakoztatásával kapcsolatban. A háború éveiben a színlelt tevékenység alkalmazására főképpen nagy támadó hadműveletek előkészítésekor került sor, azzal, hogy eltitkolják a parancsnokság valódi terveit és az ellenségre mérendő csapás végrehajtását illetően váratlanságot érjenek el.

Harctevékenység folyamán az imitációnak nem kis jelentősége van. Célszerű színlelt vasútállomásokat, leszállópályákat, rakodó körleteket, üzemanyag és anyagraktárakat létrehozni. A nagy honvédő háború igen érdekes példákkal szolgált számunkra az ellenség dezinformálásához hozzájáruló színlelt objektumok építésével kapcsolatban. A kurszki csata előtt pl. egy volt téglagyár helyén, a gyárépületek és a lakóházak felhasználásával színlelt vasútállomást hoztak létre. Minden olyan eredetinek (valódinak) tűnt, hogy a légifelderítést végző ellenségben fel sem merült a gyanúja annak, hogy az kamuflázs.

A sínpálya imitálását törött üveggel megtöltött deszkacsatorna lefektetésével értek el. Az egyenes és a kanyargós „útszakaszok”-nak is szigorúan a valódinak megfelelő volt a formájuk. Mesterien utánozták a váltókat is, azok megtévesztésig hasonlítottak a valódiakhoz. Még a szakadásokat is imitálták a keresztesekben. A színlelt állomás sínjei közé villanyvilágítású faoszlopokat vertek, a kitérőkben a váltó jelzőlámpa imitálására oszlopokat állítottak fel.

Sajnos a gyakorlatok folyamán ritkán lehet a leleményességnek és a hadifurfangnak hasonló példáit látni. A demonstrációt meg lehet szervezni úgy is, hogy forgalomszabályozókat állítanak ki a menetvonalakra.

A rejtettség elérésére irányuló rendszabályok egyike – a hídverés a vízszint alatt. 1941 szeptemberében egy harcokosi magasabbegységnek a Gyeszna folyón való gyors átkeléséhez kettő ilyen hidat építettek. Minden szükséges elemet a közeli erdőben készítették és a vízben rejtve juttatták el az átkelőhelyére. Itt az útpálya burkolatot a vízszinttel 70 cm-re lejjebb engedték. Az ilyen létesítményeket légifigyelés során nem lehetett észrevenni.

A múltban felgyülemlett tapasztalatokat a közúti katonák nem egyszer felhasználták a gyakorlatokon. Az egyik gyakorlaton pl. a folyón átvezető úszó hídátjáró verésével egy időben alacsony vízi hidat is kellett verni. A gyakorlaton részt vett V. Taraszov tiszt elmondása szerint az „ellenség” többször is megkísérelte azt, hogy az objektumot fedje, de pontosan nem sikerült megállapítani annak helyét csak a levegőből. Ismert az az eset is, hogy annak a csővezetékes alegységnek, ahol N. Balandin tiszt szolgál, záros határidőn belül kellett lerakni a csővezetéket és biztosítani nagymennyiségű üzemanyag szállítását. Úgy döntöttek, hogy a mezőn levő levezető árkokat használják fel a csővezetékek lefektetésére. Az ellenség megtévesztésének céljából pedig a közelben színlelt vonalat rendeznek be. Amikor a csővezeték működni kezdett és az „ellenség” megkísérelte azt a levegőből megsemmisíteni, az anyagi eszközök szállítása nem szakadt meg, mert a valódi vonalat az nem bírta felfedezni.

A technikának azon terepháttér színére való befestése, amelyen annak tevékenykedni kell az álcázás egyik leghatékonyabb eszköze. Az ellenség megtévesztésének ez a legjobban elérhető és megbízhatóbb módja. Az álcázó festés végrehajtása meghatározott szakismeretet igényel. Festéshez mind kész olajfestéket és zománcot, mind száraz ásványi színező anyagokat ragasztó- és oldószerekkel, helyszínen talált anyagokat fel lehet használni. A hadtápteknika és technikai eszközök, ideiglenes létesítmények rejtésének ezt a módját széleskörűen alkalmazták szétbontakozáskor annál az alegységnél ahol G. Rozskov törzsszászlós szolgál.

Alkalmaznak még különböző ködöket, ködösítő gépeket függönyök, speciális ernyők létesítésére. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy azok hosszabb ideig biztosíthatják a hadtápjobjektumok megbízható rejtését.

Egy példa a ködfüggöny használatáról napjainkban. Az Afganisztánban állomásozó korlátozott katonai kontingens állományába tartozó egység hadtáposzlopát nyílt terepszakaszon a dusmanok megtámadták és a személyi állományt tömör tűzzel a földhöz szegezték, megakadályozva, hogy megszervezze a védelmet. A harcosok ködgyertyát alkalmaztak és a sűrű köd leple alatt kedvezőbb állásokat tudtak elfoglalni. A dusmanok ismételt kísérlete nem járt sikerrel. A súlyos veszteséget szenvedő banditák kénytelenek voltak visszavonulni a hegyekbe.

Természetesen előfordulhat, hogy az ellátó egységeknél és alegységek nem rendelkeznek ilyen célokra szolgáló speciális technikai eszközökkel. Meg lehet azonban említeni a nagy honvédő háború tapasztalatait. Akkor az ellenséges légielő támadásakor a vasútállomásokon és csomópontokon az objektumok elködösítését gyakran hajtották végre helyi szükség anyag segítségével.

Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy egyes technikai eszközök, pl. a tábori gépesített sütőde hőt bocsát ki, és ezzel megkönnyíti az ellenség számára a saját felfede-

zését. Jó eredményeket ad ebben a vonatkozásban a különböző bevonatok, festékek alkalmazása, az infravörös sugárzás áthatolása következtében felmelegedő felületek árnyékolása. A hőálcázás nemcsak a hadtáp rejtését, hanem annak az ellenség nagy pontosságú fegyvere elleni védelmét is biztosítja.

A hőálcázással együttesen célszerű végrehajtani a rádió- és rádiólokátor állomások működésének álcázásával kapcsolatos rendszabályokat is, mivel azok felfedik a hadtáp vezetőszervek elhelyezését és működését. Hogyan is hajtották végre ezeket a rendszabályokat a V. Vaszilcsenko tiszta által irányított hadtápvezetési pont szétbontakoztatásakor? A HVP terepen való szétbontakoztatását valamennyi álcázási mód, köztük a rádiólokációs álcázás betartása mellett hajtották végre. Rádiólokációs álcázás minőségében szögviszaverőket alkalmaztak. Azok készülhetnek mind fémről, mind az elektromágneses hullámokat visszaverő metallizált anyagokból. A megtartott gyakorlaton azokat a HVP álcázásra használták, mind a terepen való elhelyezéskor, mind mozgás közben.

Befejezésül meg kell jegyezni, hogy az álcázási rendszabályok tervezése a hadtáp vezetőszervek és minden fokozatú parancsnok fontos funkcióihoz tartozik. Ezért a harc- és szakkiképzés feladatainak megoldásakor azokra nagy gondot kell fordítani.